

Kształcenie akademickie bibliotekarzy w Afryce Subsaharyjskiej

Ewa Piotrowska

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Streszczenie

W artykule przedstawiono rys historyczny oraz współczesne zagadnienia związane z edukacją bibliotekarzy na poziomie uniwersyteckim w krajach Afryki Subsaharyjskiej. Omówiono programy i treści kształcenia na kierunkach bibliotekarskich na wybranych uczelniach afrykańskich, a także problemy społeczne bibliotekarstwa afrykańskiego.

Słowa kluczowe

Afryka, kształcenie bibliotekarzy afrykańskich, bibliotekarstwo afrykańskie

Afryka jest drugim pod względem wielkości kontynentem, obejmującym 22% powierzchni lądów. Afryka Subsaharyjska (zwana także Czarną Afryką) zajmuje obszar na południe od Sahary, z wyłączeniem północnych krajów arabskich. Region ten należy do najstabilniej rozwiniętych gospodarczo miejsc świata, charakteryzuje się wysokim przyrostem naturalnym, ograniczonymi zasobami finansowymi oraz niestabilną sytuacją polityczną.

Rys. 1. Mapa polityczna Afryki. Źródło: *Afryka* [online], 2014 [dostęp: 2015-02-04].

Dostępny w World Wide Web: <http://afryka.biz.pl/node/17>.

1. Rys historyczny

Początki edukacji bibliotekarzy afrykańskich sięgają lat 30-tych XX wieku. Wiodącą rolę w powstaniu programów kształcenia uniwersyteckiego w zakresie bibliotekarstwa w Afryce, a szczególności w afrykańskich krajach anglojęzycznych, pełniło UNESCO. Istniało przekonanie, że analfabetyzm w Afryce Subsaharyjskiej może być zlikwidowany z pomocą bibliotek. Aby możliwym stało się powstanie bibliotek publicznych, zaistniała potrzeba zorganizowania szkół bibliotekarskich, które kształciłyby personel tychże instytucji.

W roku 1935 UNESCO zorganizowało seminarium w Ibadanie w Nigerii, a jednym z postulatów wysuniętych podczas obrad była potrzeba stworzenia szkoły bibliotekarskiej w regionie. Pierwsze akademickie szkolenia bibliotekarzy rozpoczęły się na Uniwersytecie w Pretorii w Republice Południowej Afryki w roku 1938. Kolejnymi uczelniami były: południowoafrykański University of Cape Town w 1939 roku oraz Achimota Teachers' Training College w Ghanie w roku 1944.

W latach 1953-1963 na kontynencie afrykańskim organizowanych było wiele regionalnych seminariów w celu przekonania rządów kolonialnych do tworzenia na terenie swych kolonii bibliotek publicznych, które mogły przyczynić się do rozwoju socjalno-ekonomicznego społeczeństw. W rezultacie tych działań w Afryce powstały programy kształcenia bibliotekarzy w Ghanie, Nigerii, Ugandzie, Senegal, Namibii, Etiopii, Zambii, Tanzanii, Kenii, Botswanie, Sierra Leone oraz Republice Południowej Afryki. Ze względu na koszty nieefektywne wydawało się tworzenie szkół bibliotekarskich przez poszczególne państwa, stąd UNESCO zarekomendowało powstanie szkół regionalnych. Koncepcja ta okazała się błędna m.in. z powodu odległości, jaka dzieliła potencjalnych studentów od miejsca studiowania.

Pozostałe kraje Afryki Subsaharyjskiej rozpoczęły edukację bibliotekarzy po upadku kolonializmu w latach 60-tych XX wieku. Wcześniej wielu bibliotekarzy kształconych było przez British Library Association. Osoby chcące uzyskać zawód bibliotekarza wyjeżdżały do Anglii lub studiowały korespondencyjnie. Największy wzrost ilości szkół bibliotekarskich miał miejsce w latach 80-tych i 90-tych XX wieku. W latach 90-tych XX wieku edukacja bibliotekarzy oprócz wymienionych wcześniej krajów istniała także w Zimbabwie, Sudanie, Malawi i Mauritiusie.

Obecnie w regionie funkcjonuje ponad 50 ośrodków kształcących bibliotekarzy, a wśród nich znajdują się także uniwersytety prywatne. Większość ze szkół bibliotekarskich ulokowanych jest w krajach anglojęzycznych, dominują instytucje z Republiki Południowej Afryki, Nigerii, Kenii, Ugandy, Ghany. Jednak nie we wszystkich krajach Czarnej Afryki istnieje formalna edukacja bibliotekarzy, a osoby zainteresowane studiowaniem bibliotekarstwa muszą wyjeżdżać za granicę. W ostatnich latach w związku z reformą systemu szkolnictwa wyższego nastąpił proces likwidacji wielu kierunków bibliotekarskich na uczelniach w Republice Południowej Afryki. Z kolei w innych częściach Afryki liczba podobnych placówek pozostaje podobna lub wzrosła. Nigeria, Kenia, Tanzania czy Uganda zanotowały wzrost liczby szkół bibliotekarskich, liczba szkół w Ghanie, Botswanie, Namibii czy Zambii pozostaje taka sama. Nowe szkoły powstały w Malawi i Zimbabwie.

2. Nomenklatura, programy i treści kształcenia

Edukacja w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Afryce Subsaharyjskiej sięga swoimi korzeniami kolonializmu, wzorując się w dużym stopniu na europejskich programach kształcenia dostosowanych bardziej do kultury Starego Kontynentu, a nie do specyficznych warunków społeczeństw afrykańskich. Wielu autorów programów to absolwenci zagranicznych zachodnich uczelni.

Uczelnie subsaharyjskie w toku swojej działalności zmieniały nomenklaturę od bibliotekoznawstwa do informacji naukowej, a miało to związek z rosnącym wykorzystywaniem w działalności bibliotecznej komputerów i nowoczesnych technologii. W przeszłości większość instytutów nosiło nazwę instytutów bibliotekoznawstwa. W latach 80-tych XX wieku zmieniały one nazwę na instytuty bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, a w latach 90-tych XX wieku na instytuty informacji naukowej. Niektóre placówki poszły jeszcze dalej np. powstał Department of Information and Communication Studies (University of Namibia) czy też Department of Information and Knowledge Management (University of Johannesburg).

Tradycyjnie szkoły bibliotekarskie były częścią Wydziału Humanistycznego, Edukacji, Sztuk lub Nauk Społecznych. Ale np. na University of Cape Town kwalifikacje z dziedziny *library and information studies* zdobyć można w Centre for Information Literacy, będącym częścią Centre for Higher Education Development. Na University of Pretoria specjalistów w zakresie *information science* kształci School for Information Technology.

Uniwersytety afrykańskie oferują najczęściej stopień licencjata bądź magistra, czas nauki wynosi 3 lub 4 lata. Programy nie są ujednolicone, nie tylko w regionie, ale i w poszczególnych państwach, co mogłoby wpłynąć na ekwiwalencję dyplomów i certyfikatów w różnych krajach. Podejmowane są próby standaryzacji treści kształcenia np. w Republice Południowej Afryki działa Higher Education Qualification Framework, a w Kenii - Kenya Institute of Education i Kenya National Examination Council.

Wiele szkół stara się unowocześniać swoje programy i dostosowywać je do współczesnego rynku pracy. Oprócz podstawowej wiedzy zawierającej tradycyjne elementy (usługi informacyjne, zarządzanie kolekcjami, organizacja i wyszukiwanie informacji, potrzeby informacyjne użytkowników, źródła informacji), w treściach kształcenia znalazły się tematy związane z technologią informacyjną i komunikacją. W większości modułów kształcenia kluczowymi są takie zagadnienia jak: wyszukiwanie w bazach online, narzędzia Internetu, zarządzanie automatyzacją bibliotek, aplikacje biblioteczne, systemy informacyjne, elektroniczne publikowanie, systemy operacyjne, sieci lokalne, elektroniczne dostarczanie dokumentów, digitalizacja itp. Nie są one w wystarczającym stopniu realizowane z powodu słabej infrastruktury. Brak jest również lokalnych podręczników dla studentów.

3. Kształcenie akademickie bibliotekarzy w wybranych krajach

3.1. Afryka Wschodnia – Uganda, Sudan, Etiopia, Kenia, Tanzania

Uganda

W Ugandzie powstało wiele szkół bibliotekarskich, wśród nich utworzona w 1963 roku z pomocą UNESCO East African School of Librarianship (EASL, obecnie: East African School of Library and Information Science - EASLIS), która powstała dla zaspokojenia potrzeb krajów Afryki Wschodniej: Ugandy, Kenii oraz Tanganiki i Zanzibaru (obecnie Tanzania). Studiowali w niej ponadto studenci z Mauritiusa, Malawi i Zambii. W latach 1963-1980 szkoła była jedynym ośrodkiem kształcenia bibliotekarzy w tym regionie Afryki. Początkowo oferowała kurs, którego ukończenie potwierdzano świadectwem. Szkolenie trwało 6 miesięcy, dopiero w 1965 roku utworzono dwuletni program kończący się dyplomem. Na początku szkoła była kierowana przez Council for Library Training in East Africa, a od 1970 roku działała na Makerere University w stolicy kraju – Kampali. Otrzymywała pomoc finansową od UNESCO i rządu szwedzkiego, który w 1971 roku pomógł w powstaniu budynku szkoły. Na początku lat 70-tych XX wieku ze względów politycznych niektóre kraje, w tym Kenia, wycofały swoich studentów z Ugandy. Od 1976 roku EASL przestała być regionalną placówką dla kształcenia bibliotekarzy Afryki Wschodniej. Od 1989 roku studenci mieli możliwość uzyskania w szkole tytułu licencjata.

Obecnie EASLIS funkcjonuje na Makerere University w ramach College of Computing and Library Sciences [1] i dzieli się na Department of Library and Information Sciences oraz Department of Records & Archives Management. Szkoła oferuje następujące programy: *diploma in library and information science*, *diploma in records and archive management*, *bachelor of library and information science*, *bachelor of records and archive management*, *master of science in information science* oraz *doctor of philosophy in information science*.

Inne instytuty bibliotekoznawstwa stworzone zostały w nowych prywatnych uniwersytetach: Uganda Christian University [2] w mieście Mukono, Kyambogo University [3], Islamic University [4], Kabale University [5], Ndejje University [6].

Sudan

W Sudanie w latach 60-tych XX wieku na Khartoum University (w stolicy kraju – Chartumie) bibliotekarze opracowali syllabus bazujący na standardach English Library Association, ale dostosowany do warunków lokalnych. Personel był wysyłany do Anglii na studia bibliotekarskie, szczególnie do University of London School of Librarianship. Obecnie na Khartoum University istnieje Departament of Library and Information Science ulokowany na Faculty of Arts [7].

Etiopia

W Etiopii kształcenie bibliotekarzy miało początek na University of Addis Ababa w 1956 roku, a w pełni rozwinęło się w 1960 roku. Jak w innych anglojęzycznych krajach edukacja ta rozpoczęła się początkowo od uzyskiwania dyplomu, a od 1988 roku wprowadzono tytuł licencjata. Obecnie na trzech uniwersytetach (Addis Ababa University, Jimma University, Haramaya University) dostępnych jest kilka programów studiów magisterskich.

Od końca lat 50-tych XX wieku Faculty of Education na Addis Ababa University oferował dwa programy kształcenia bibliotekarzy: *degree in library sciences* oraz *diploma in library science*. W latach 1966-1994 akademicki program *diploma in library science* został przeniesiony do Addis Ababa University Libraries (AAUL). Treści kształcenia zawierały m.in. takie zagadnienia jak: klasyfikacja, katalogowanie, periodyki, działalność informacyjna, zarządzanie biblioteką, bibliografia. Pod koniec lat 80-tych XX wieku opracowano *Syllabus for Bachelor's Degree in Library Science*. W czasie gdy Department of Library Science znajdował się w AAUL kwalifikacje bibliotekarskie uzyskało prawie 800 absolwentów. W roku 1997 program został przeniesiony do School of Information Studies for Africa (SISA) [8]. Zmieniono nazwę na *bachelor's degree in library and information science*, a potem na *bachelor's of science degree in information systems*. SISA powstała w 1990 roku z pomocą International Research Centre of Canada oraz UNESCO. Wielokrotnie zmieniano strukturę oraz nazwę jednostki. W 2002 roku na Addis Ababa University powstał Faculty of Informatics, a SISA została zmieniona w Department of Information Science. Od 2009 roku zmodyfikowano nazwę na School of Information Science, która stała się częścią College of Management, Information and Economic Sciences. Szkoła oferuje studia magisterskie w zakresie informacji naukowej.

Jimma University jest jednym z najmłodszych publicznych uniwersytetów w Etiopii. Został założony w 1983 roku. Department of Library and Information Science zmienił w 2007 roku nazwę na Department of Information Science [9]. Mieści się on w College of Natural Sciences i oferuje tytuł *bachelor of science in information science* oraz dwa programy na studiach magisterskich w zakresie *electronic and digital resource management* i *information and knowledge management*.

Department of Information Science [10] na Haramaya University powstał w 2007 roku i wchodzi w skład College of Computing and Informatics. Proponuje program kształcenia umożliwiający uzyskanie stopnia licencjata, a od roku akademickiego 2012/2013 również magistra informacji naukowej.

W roku 2012 w celu harmonizacji kształcenia Ministerstwo Edukacji stworzyło National Modular Curriculum dla studiów uniwersyteckich w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Wszystkie placówki kształcące bibliotekarzy zostały zobligowane do zaadaptowania programu. Uniwersytety Addis Ababa, Mekelle, Haramaya, Gondar oraz St Mary's University College podpisały memorandum w celu stworzenia CELISS (Consortium of Ethiopian Library and Information Science Schools). Konsorcjum umożliwi dzielenie się doświadczeniami i pomoże w rozwoju zawodowym kadry uniwersyteckiej, na której brak cierpią niektóre z uczelni etiopskich.

Kenia

W latach 60-tych XX wieku Royal Technical College of East Africa w Nairobi (obecnie University of Nairobi) oferował szkolenia wieczorowe przygotowujące do egzaminów angielskich. Były to korespondencyjne kursy kończące się świadectwem w zakresie bibliotekarstwa. Bibliotekarzy zachęcano również do odbywania korespondencyjnie kursów organizowanych przez British Library Association. Po czasach kolonializmu w Kenii został tylko jeden wykwalifikowany bibliotekarz. Po odzyskaniu niepodległości stworzono kilka szkół bibliotekarskich.

Formalnie kształcenie w zakresie bibliotekarstwa rozpoczęło się w Kenii w roku 1974 wraz z potrzebą uzyskania profesjonalistów dla rozwijającego się sektora bibliotecznego. W latach 90-tych XX wieku w Kenii było pięć instytucji bibliotekoznawstwa na następujących uczelniach: Kenya Polytechnic, Moi University, Kenyatta University, School of Professional Studies, Sigalagala Technical College. Dodatkowo oferowano bibliotekarstwo jako przedmiot w ponad 20 seminariach nauczycielskich. Celem tego programu było wyposażenie nauczycieli w podstawową wiedzę z zakresu bibliotekarstwa, która pozwoliłaby im na organizowanie pracy w bibliotekach szkolnych.

Department of Library and Information Studies w Kenya Polytechnic jest najstarszą szkołą bibliotekarską w Kenii. Oferowała ona para-profesjonalny program zainicjowany w 1974 roku przez UNESCO i finansowany przez rządy Norwegii i Finlandii. Do końca 1977 roku kurs poświadczony świadectwem ukończyło 59 bibliotekarzy. W roku 1979 rząd kenijski przejął zarządzanie programem tworząc 9-miesięczny cykl kształcenia kończący się certyfikatem zarówno asystenta bibliotecznego, jak i asystenta archiwisty. Do końca lat 80-tych XX wieku absolwentami kursu zostało około 800 osób. W latach 90-tych XX wieku zmieniono program i kurs kończył się już nie certyfikatem, ale dyplomem. Obecnie w Kenya Polytechnic University College [11] na Faculty of Liberal and Professional Studies działa School of Social and Technology Studies, w skład której wchodzi Department of Library and Information Studies. Oferuje on następujące kursy: *bachelor of technology in information studies*, *diploma in technology in library and information science*, *diploma in technology in archives and records management*, *certificate in library studies*, *certificate in archives and records management*. Programy kształcenia zawierają treści interdyscyplinarne, integrujące takie zagadnienia jak: informatyka, technologia informacyjna, zarządzanie wiedzą, edytorstwo i rynek książki, systemy informacyjne, badania nad użytkownikami.

W latach 80-tych XX wieku powstały dwie szkoły bibliotekarskie: Moi University i Kenyatta University. School of Information na Moi University powstała w 1988 roku [12]. Składa się z 3 części: Department of Library, Records Management and Information Studies, Department of Information Technology, Department of Publishing and Media Studies. Oferuje studia licencjackie, magisterskie i doktorskie na następujących kierunkach: *information technology*, *records and archive management*, *library and information studies*, *publishing*, *mass media*. W szkole studiują osoby z wielu afrykańskich krajów: Tanzanii, Malawi, Botswany, Namibii, Rwandy, Sudanu Południowego, Ugandy.

W roku 1984 powstał pierwszy program kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa na Kenyatta University. Jego celem było przygotowanie nauczycieli bibliotekarstwa dla seminariów nauczycielskich. Program pozwalał na naukę tylko wykwalifikowanym nauczycielom z przynajmniej dwuletnim doświadczeniem w szkołach średnich. W latach 80-tych XX wieku powstał drugi program oferujący stopień magistra edukacji w dziedzinie bibliotekoznawstwa. Obecnie na Kenyatta University w ramach School of Education funkcjonuje Department of Library and Information Studies [13] posiadający studia licencjackie (4 lata), magisterskie (2 lata) i doktoranckie. Na studiach licencjackich istnieją trzy programy kształcenia: *bachelor of science (records management and information technology)*, *bachelor of library and information studies*, *bachelor of education (library science)*. Na ostatnim z nich studenci studiują bibliotekarstwo równoległe z przedmiotami pedagogicznymi. Początkowo studia te miały służyć kształceniu nauczycieli-bibliotekarzy dla szkół średnich, jednak absolwenci znajdowali zatrudnienie w bibliotekach i innych rodzajach instytucji związanych z działalnością informacyjną. Studia magisterskie obejmują następujące programy: *master of education*, *master of library and information science*, *master of sciences (records management & archives administration)*.

W latach 90-tych XX wieku nastąpił dalszy rozwój edukacji bibliotekarzy, szczególnie po wprowadzeniu standardów kształcenia przez Kenya Institute of Education (obecnie Kenya Institute of Curriculum Development). Instytucje oferujące dyplom uczą zgodnie z programem przygotowanym w 1997 roku, dlatego tworzone są jego nowe wersje bardziej relewantne do obecnej sytuacji rynkowej. Kenia ma jedną z największych liczb uczelni kształcących bibliotekarzy w regionie. Oprócz wymienionych wyżej są wśród nich: Egerton University [14], Kisii University College [15], Laikipia University [16], University of Nairobi [17], International University of Professional Studies [18].

W Kenii edukacja bibliotekarzy odbywa się też na uniwersytetach prywatnych np. Kenya Methodist University [19] czy Mount Kenya University [20].

Tanzania

W kraju istnieje duże zapotrzebowanie na specjalistów z dziedziny bibliotekarstwa, stąd kilka instytucji wprowadziło program kształcenia specjalistów w zakresie bibliotekarstwa i informacji. W Mzumbe University [21] na Faculty of Science and Technology oferowane są programy *bachelor of science in library and information management* oraz *certificate in library and information management*. Powstały w 1992 roku The Open University of Tanzania [22] na Faculty of Arts and Social Sciences oferuje w trybie nauczania na odległość 3-letni program *bachelor of library & information management*.

W 1993 roku polscy misjonarze ze zgromadzenia Salwatorianów założyli w Tanzanii Wyższe Seminarium Duchowne Księża Salwatorianów, które w 2009 roku przekształciło się w Jordan University College [23]. Uczelnia, w której studiuje prawie 2500 studentów (w większości osób świeckich), ma dwa programy z zakresu bibliotekarstwa: trwający 1 rok *certificate in library and information studies* oraz 2-letni *diploma in library and information studies*.

Na Ruaha Catholic University [24] w 2008 roku powstał Faculty of Arts and Social Education, który ma w swojej ofercie trwający 1 rok program *certificate in library and information studies (library, records and archive management)* oraz 2-letni program *diploma in library and information services*. Podobną ofertę posiada Tanzania Public Service College [25]. Są to: 24-miesięczny *diploma in library and information studies* i 12-miesięczny *certificate in library and information studies*.

W 1989 roku powstała School of Library, Archives and Documentation Studies (SLADS) [26], której celem jest promocja edukacji bibliotekarzy. Instytucja organizuje kursy bibliotekarskie m.in. oferuje program *certificate in library, records and information studies*.

3.2. Afryka Zachodnia – Ghana, Nigeria

Ghana i Nigeria są zachodnioafrykańskimi krajami z mocnymi powiązaniem historycznymi i podobnymi doświadczeniami kolonialnymi. W roku 1948 jako filie University of London powstały jednocześnie University of Ibadan w Nigerii oraz University of Ghana.

Ghana

W Afryce Zachodniej początkowo jedyną formą szkoleń dla bibliotekarzy były krótkie kursy organizowane przez praktyków, kończące się egzaminami British Library Association. W roku 1944 British Council, Carnegie Corporation oraz rządy Złotego Wybrzeża (obecnie Ghana), Nigerii i Sierra Leone sfinansowały Achimota Library School w mieście Accra, stolicy Ghany. Był to pierwszy w Brytyjskiej Afryce Zachodniej kurs dla bibliotekarzy, w którym uczestniczyło 14 osób. Kształcenie odbywało się w cyklu 2-letnim i było dostosowane do potrzeb krajów finansujących przedsięwzięcie. Celem była edukacja pracowników bibliotek dla Ghany, Nigerii, Sierra Leone, Gambii. Instytut powstał eksperymentalnie na trzy lata i miał przygotować absolwentów do egzaminu w British Library Association. Kwalifikacje uzyskane w ten sposób były równoważne z dyplomem uniwersyteckim. Po roku kurs został zlikwidowany. 10 studentów zdało egzamin organizowany przez British Library Association, a 2 osoby rozpoczęły studia w Wielkiej Brytanii.

Nigeria postanowiła otworzyć własną szkołę dla bibliotekarzy na University of Ibadan, stąd z inicjatywy Ghana Library Board w roku 1961 powołano Ghana Library School, afiliowaną przy University College. Opierała się ona na programie

kształcenia British Library Association. W 1965 roku szkoła została przeniesiona na University of Ghana i przekształcona w Department of Library Studies. W latach 1976-2000 występowała pod nazwą Department of Library and Archival Studies, a od roku 2001 jako Department of Information Studies oferujący tytuły licencjata, magistra i doktora w zakresie *information studies*. Jest to jedyny ośrodek kształcenia bibliotekarzy w Ghanie, zatrudnia 13 pracowników [27].

Nigeria

W Nigerii organizowano krótkie kursy na University College w Ibadanie w roku 1950 i w Kaduna w 1952 roku. Przed otwarciem pierwszej szkoły bibliotekarskiej osoby, którzy chcieli zostać bibliotekarzami wyjeżdżali do Wielkiej Brytanii, aby uzyskać kwalifikacje za pośrednictwem British Library Association. W 1959 roku przy udziale Carnegie Corporation z Nowego Yorku na University College w Ibadan powstał instytut bibliotekoznawstwa. W roku akademickim 1960/61 naukę rozpoczęło 6 osób. Były to studia podyplomowe, a kandydaci musieli być absolwentami uniwersytetów. Większość studiujących pochodziła z Nigerii, były też osoby z anglojęzycznych krajów afrykańskich. Od roku 1965 instytut pod nazwą Department of Library Studies został w pełni zintegrowany z Faculty of Education i umożliwił uzyskanie tytułu magistra. W roku 1986 zmieniono nazwę na Department of Library, Archival and Information Studies poszerzając ofertę o tytuł magistra archiwistyki, a także o programy: *master in health information management* i *master in publishing and copyright studies*. Istniała również możliwość uzyskania doktoratu w dziedzinach *library and information studies*, *records management* oraz *publishing*. Jest to najstarsza, wiodąca instytucja kształcąca pracowników bibliotek w Nigerii. W roku 2013 kadra naukowa liczyła 12 osób [28].

W latach 60-tych i 70-tych XX wieku powstało w Nigerii pięć nowych szkół kształcących bibliotekarzy. W mieście Zaria w 1968 roku na Ahmadu Bello University uruchomiony został kierunek kończący się tytułem licencjata, a głównym zadaniem było kształcenie profesjonalnych bibliotekarzy wszystkich szczebli zgodnie z międzynarodowymi standardami ze szczególnym uwzględnieniem problemów nurtujących biblioteki afrykańskie.

W roku 1977 i 1978 dwie kolejne szkoły powstały w Bayero University w Kano i w University of Maiduguri [29]. Edukatorami byli początkowo cudzoziemcy lub osoby, które otrzymały wykształcenie bibliotekarskie za granicą. Kolejne ośrodki edukacji bibliotekarzy otwarto w 1981 roku na Imo State University oraz w 1983 roku na University of Nigeria [30] w Nsukka. Na początku lat 90-tych XX wieku nastąpiła w Nigerii ekspansja liczby szkół bibliotekarskich, które powstawały przy różnych instytucjach.

Do roku 1999 w Nigerii nie było jednolitego uniwersyteckiego programu kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Każda szkoła posiadała własny program, nowopowstające ośrodki przejmowały i modyfikowały wcześniej opracowane programy. Przeważały treści związane z bibliotekarstwem lub starano się zachować balans między bibliotekoznawstwem a informacją naukową. W roku 1990 National University Commission zaaprobowała minimalne standardy w nauczaniu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

W związku ze wzrostem zapotrzebowania na usługi biblioteczne w Nigerii ponad 20 uniwersytetów opracowało akredytowane programy kształcenia w zakresie *library and information science*. W 2013 roku były to następujące uczelnie: Abia State University (Uturu), Abubakar Tafawa Balewa University (Bauchi), Adeleke University (Ede), Ahmadu Bello University (Zaria), Ambrose Ali University (Ekpoma), Bayero University (Kano), Baze University (Abuja), Benson Idahosa University (Benin City), Benue State University (Markurdi), Delta State University (Abraka), Ahmadu Bello University (Zaria), Ambrose Ali University (Ekpoma), Bayero University (Kano), Baze University (Abuja), Benson

Idahosa University (Benin City), Benue State University (Markurdi), Delta State University (Abraka), Federal University of Technology (Minna), Federal University of Technology (Yola), Ibrahim Badamosi Babangida niversity (Lapai), Imo State University (Owerri), Kwara State University (Ilorin), Madonna University (Okija), Nnamdi Azikiwe University (Akwa), Tai Solarin University of Education (Ijebu-Ode), Umaru Musa Ya'adua University (Kastina), University of Calabar (Calabar), University of Ibadan (Ibadan), University of Ilorin (Ilorin) [31], University of Maiduguri (Maiduguri), University of Nigeria (Nsukka), University of Uyo (Uyo). Programy te różnią się między sobą, jednakże takie zagadnienia jak katalogowanie, klasyfikacja, rozwój kolekcji, usługi informacyjne czy bibliografia są wspólne dla wszystkich instytucji.

Szkoły bibliotekarskie w Nigerii cierpią na brak wykwalifikowanej kadry. Brakuje też fachowej literatury dla studentów, baz danych, dostępu do komputerów i Internetu. Bibliotekoznawstwo, ze względu na postęp w technologiach informacyjnych i komunikacji stało się dziedziną multidyscyplinarną i podlega nieustannemu rozwojowi. Wiele szkół bibliotekarskich zmieniło nazwy z instytutów bibliotekoznawstwa na instytuty bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

3.3. Afryka Południowa - Botswana, Namibia, Republika Południowej Afryki, Zambia, Zimbabwe

Botswana

Na University of Botswana w ramach Faculty of Humanities działa Department of Library and Information Studies [32]. Oferuje on następujące programy: *information systems, library and information studies* oraz *archives and records management*. W programie kształcenia w zakresie *diploma in library and information studies* (4 semestry) znajdują się takie zagadnienia jak: zarządzanie informacją, biblioteki cyfrowe, bazy danych. Podobną tematykę obejmuje program 8-semestralnego *bachelor of library and information studies* oraz *bachelor of arts, library and information studies*. Departament oferuje ponadto trwające 4 semestry studia *master in archives and records management*, 4-semestralne studia *master in library and information studies*, 6-semestralny program *master of philosophy* oraz studia doktoranckie w zakresie *library and information studies*.

Namibia

Na utworzonym w 1992 roku University of Namibia [33] w ramach Faculty of Humanities and Social Studies funkcjonuje Department of Information and Communication Studies oferujący studia licencjackie w zakresie *library and information science, media studies* oraz *records and archives management*, a także *diploma in library and information science*.

Republika Południowej Afryki

Formalna edukacja bibliotekarzy w Republice Południowej Afryki rozpoczęła się w 1933 roku, kiedy to South African Library Association (SALA) zainicjowała korespondencyjne kursy, zgodnie z zaleceniami komisarzy Carnegie Corporation z 1928 roku. Wcześniej bibliotekarze kształcili się w szkołach europejskich (głównie brytyjskich) poprzez kursy korespondencyjne, jak zresztą działo się to w większej części Afryki. Kursy SALA odbywały się zgodnie z modelem angielskim i kończyły się egzaminem bibliotekarskim. W roku 1962 przeniesiono odpowiedzialność za organizowanie kursów do University of South Africa i powołano uniwersytet korespondencyjny.

SALA przekształcił się w South African Institute for Librarianship and Information Science (SAILIS) i kontynuował swoje zaangażowanie w rozwój bibliotekarstwa i nauczanie bibliotekarzy dzięki Committee for Education and Research, który przygotowywał standardy dla edukacji bibliotekarzy w Afryce Południowej.

W roku 1938 University of Pretoria stał się pierwszą uczelnią na kontynencie afrykańskim oferującą bibliotekoznawstwo jako kierunek akademicki. Następny był w 1939 roku University of Cape Town, a potem dołączyły University of South Africa, Potchefstroom, Stellenbosch, Witwatersrand, Western Cape. Do 1994, daty pierwszych wolnych wyborów, w RPA istniał apartheid i segregacja rasowa na uczelniach. Jedyne ośrodki nauczania dla osób czarnych do lat 90-tych XX wieku to University of South Africa i University of Western Cape. University of South Africa uruchomił korespondencyjny program bibliotekoznawstwa w 1955 roku. 2-letni kurs kończył się *lower diploma in librarianship* i były to kwalifikacje paraprofesjonalne. Profesjonalne kwalifikacje uzyskiwało się po ukończeniu rocznego podyplomowego *diploma in librarianship*, który mógł być podjęty po 3-letnim cyklu nauki w zakresie licencjatu lub po 4-letnim kursie *bachelor of library and information science*, nazywanym także *baccalaureus bibliothecologiae*. Następnie można było uzyskać wyższe stopnie na poziomie magisterskim i doktorskim.

Pierwsze standardy kształcenia bibliotekarzy powstały w RPA w 1948 roku, następnie w 1964 roku zostały one zastąpione nowymi. W roku 1979 Committee for Education and Research opracował *Standards for library and information service*, które pomagały uniwersytetom w tworzeniu programów kształcenia. W 1987 roku powstały *Standards for education for library and information science*, w których stwierdzono, że edukacja w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na profesjonalnym poziomie musi odbywać się na uniwersytetach. W roku 1988 przeprowadzono ogólnokrajową ewaluację programów akademickich w dziedzinie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Uznano, że niektóre programy uniwersyteckie dublują się. Zarekomendowano zamknięcie wybranych instytutów i zmiany w programach.

Wyniki badań przeprowadzonych w latach dziewięćdziesiątych XX wieku wykazały, że programy kształcenia opierają się głównie na modelu anglo-amerykańskim bez uwzględnienia afrykańskiego kontekstu i odniesień do infrastruktury informacyjnej w regionie. Na uniwersytetach w Republice Południowej Afryki występowały różne nazwy instytutów: School of Librarianship, Department of Library and Information Science, Department of Information Science i Department of Information Studies. Mimo różnic w nazewnictwie instytutów opracowane przez SAILIS w 1987 roku *Standards for education for library and information science* wprowadziły wspólne elementy do treści kształcenia oferowanych przez uniwersytety.

Na uczelniach południowoafrykańskich, niezgodnie z międzynarodowymi trendami, można było uzyskać zarówno paraprofesjonalne, jak i profesjonalne kwalifikacje. To zdarzało się również w innych krajach afrykańskich, ale tam po rozwoju instytucji edukacyjnych, paraprofesjonalne programy przesunięte zostały do ośrodków nie będących uniwersytetami. W późnych latach 70-tych XX wieku zaczęto zwracać większą uwagę na profesjonalizm oraz odróżniać bibliotekarzy i pracowników informacji (po 3-letnim kursie wraz z dyplomem lub 4-letnim licencjatem w zakresie bibliotekarstwa) od paraprofesjonalnych pracowników bibliotek i informacji posiadających tzw. *lower diploma*.

W Republice Południowej Afryki istnieją obecnie trzy drogi profesjonalnego kształcenia bibliotekarzy. Są to 4-letnie uniwersyteckie studia licencjackie w instytutach informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, 1-roczone podyplomowe studia na uniwersytetach oraz 4-letnie studia licencjackie oferowane na uniwersytetach technicznych (nazywanych wcześniej *technikons*).

Obecnie kwalifikacje bibliotekarskie można otrzymać na kilku uniwersytetach: Durban University of Technology, Stellenbosch University, University of Cape Town [34], University of Johannesburg [35], University of Pretoria [36], University of South Africa [37], University of Zululand [38].

Republika Południowej Afryki jest jedynym krajem afrykańskim, w którym spadła liczba szkół bibliotekarskich (w latach 2000-2006 z 18 do 12). Powodem była m.in. reforma szkolnictwa wyższego.

Zambia

W 1967 roku na University of Zambia [39] utworzono Department of Library and Information Studies, wchodzący w skład School of Education. Powstał w związku projektem UNESCO, który miał za zadanie pomóc w szkoleniu bibliotekarzy, archiwistów, pracowników informacji i dokumentalistów. Pierwsi 3 absolwenci ukończyli studia w 1970 roku. Obecnie uczelnia oferuje tytuł *bachelor of arts with library and information studies*.

Zimbabwe

Kształcenie bibliotekarzy odbywa się na kilku uczelniach wyższych. National University of Science and Technology [40] był pierwszą uczelnią w kraju, na której powstał w roku 2000 Department of Library and Information Science, będący częścią Faculty of Communication and Information Science. Instytut oferuje studia podyplomowe *diploma in library and information science* oraz 4-letnie studia licencjackie. W programach kształcenia znajdują się następujące zagadnienia: umiejętności komunikacyjne, organizacja wiedzy, aplikacje sieciowe, zarządzanie informacją, automatyzacja procesów bibliotecznych, wyszukiwanie informacji online, zarządzanie zasobami elektronicznymi.

4. Bibliotekarstwo afrykańskie a sytuacja społeczna w Afryce

Kształcenie akademickie bibliotekarzy afrykańskich jest niezwykle istotne, bowiem ta profesja odgrywa kluczową rolę w zmianach dokonujących się w Afryce Subsaharyjskiej. Biblioteki wspierają edukację, pomagają w zwalczaniu analfabetyzmu, a dostarczanie informacji wpływa na rozwój społeczny i ekonomiczny społeczeństw afrykańskich.

Pomimo wysiłków, aby stworzyć unikalne afrykańskie bibliotekoznawstwo, profesja bibliotekarska nie jest pozytywnie odbierana przez ogół społeczeństwa (wyjątek stanowią osoby wykształcone). Początkowo rozwój bibliotek afrykańskich odbywał się według wzorca brytyjskiego, kładącego nacisk na biblioteki publiczne, podczas gdy literatura afrykańska w ówczesnym okresie prawie nie istniała. Powołując biblioteki nie brano pod uwagę specyfiki społeczeństw Afryki Subsaharyjskiej, opierających się głównie na tradycjach oralnych, z ogromną liczbą analfabetów. Edukację bibliotekarzy afrykańskich należy rozpatrywać w kontekście kulturowym, z kolei pierwsze programy edukacji bibliotekarzy wywodzą się z czasów kolonialnych, opierają się na europejskich modelach kształcenia i potrzebach informacyjnych społeczeństw europejskich, które nastawione są w dużym stopniu na źródła drukowane (obecnie też dokumenty cyfrowe). Kultura afrykańska opiera się w przeważającej części na tradycji mówionej. UNESCO wyznaczyło kierunki kształcenia bibliotekarzy zgodnie z wzorami i doświadczeniami pochodzącymi z państw zachodnich, bez uwzględniania faktycznych potrzeb Afrykańczyków. Edukacja bibliotekarzy powinna być dostosowana do unikalnej kultury Afryki Subsaharyjskiej, a profesjonalści muszą być także kształceni w kierunku rozumienia tradycji oralnej, która jest wciąż żywa w społeczeństwach afrykańskich. Powinni oni rozumieć potrzeby różnych grup użytkowników, porozumiewających się wieloma językami.

Czasy obecne charakteryzują się coraz większą liczbą bibliotekarzy, którzy zdobyli edukację w szkołach regionalnych, a potrzeby Afrykańczyków są coraz bardziej dostrzegane. Mimo to afrykańskie bibliotekarstwo wciąż boryka się z takimi problemami jak: brak nawyku czytania, dominacja tradycyjnej kultury mówionej, wysoki poziom analfabetyzmu szczególnie na wsiach i w miejskich slumsach uniemożliwiający korzystanie z bibliotek, niski poziom komputeryzacji społeczeństw afrykańskich, brak wystarczającego wsparcia dla bibliotek ze strony rządów i brak polityki bibliotecznej, blokowanie przez władze ze względów politycznych dostępu do pewnych kategorii informacji, niedofinansowanie bibliotek w związku z trudną sytuacją ekonomiczną.

Ponadto nad bibliotekarstwem afrykańskim ciąży dziedzictwo kolonializmu oraz przekonanie, że zachowania informacyjne Afrykańczyków są podobne do postaw czytelników w Europie czy Ameryce Północnej. W bibliotekach afrykańskich znajduje się wiele literatury zachodniej, powstałej w nie-afrykańskich językach. Kolekcje bibliotek w małym stopniu odpowiadają na potrzeby informacyjne użytkowników, a niektóre placówki są ulokowane daleko, co uniemożliwia potencjalnym czytelnikom korzystanie z nich. Są to czynniki wpływające na zmniejszającą się liczbę studentów bibliotekoznawstwa na kontynencie afrykańskim, co odnotowano szczególnie w Afryce Południowej. Rynek pracy nie może zapewnić zatrudnienia dla wszystkich absolwentów bibliotekoznawstwa, stąd tendencja do kształcenia specjalistów w szerszym zakresie, dodawanie do programów studiów takich zagadnień jak: komunikacja, technologia informacyjna, systemy informacyjne, zarządzanie wiedzą, multimedia, edytorstwo.

5. Zakończenie

Kształcenie akademickie bibliotekarzy w Afryce Subsaharyjskiej boryka się z wieloma problemami np. słaba infrastruktura informatyczna uczelni, małe finansowanie, niedobór kadry naukowej, niewielka ilość literatury fachowej, konieczność nieustannego rozwoju treści kształcenia w związku z rozwojem społeczeństwa informacyjnego, brak standaryzacji programów kształcenia i ich niedostosowanie do rynku pracy.

Nowe podejście do uniwersyteckiego kształcenia bibliotekarzy w Afryce wymaga zwrócenia uwagi na unikalny kontekst kulturowy, w jakim pracują afrykańscy specjaliści w zakresie bibliotekarstwa. Kształcenie profesjonalistów powinno iść w kierunku uzyskiwania umiejętności przydatnych w środowisku, w którym pracują. Postulowane jest włączenie w treści kształcenia tradycji oralnej. Edukacja bibliotekarzy może wykorzystać potencjał tej tradycji, a takie dokumenty jak audiobooki, piosenki czy inne formy komunikacji mówionej powinny być włączane do kolekcji bibliotek. Przy rozwoju kolekcji bibliotecznych należy też w większym stopniu wziąć pod uwagę wielość języków używanych w Afryce Subsaharyjskiej. Programy kształcenia bibliotekarzy muszą być w pełni dostosowane do potrzeb informacyjnych społeczeństw afrykańskich.

Przypisy:

- [1] *College of Computing and Library Sciences*. In *Makerere Univerity* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://cis.mak.ac.ug/>.
- [2] *Faculty of Education & Arts*. In *Uganda Christian University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ucu.ac.ug/ucunew/index.php/2013-09-20-14-02-03>.
- [3] *Faculty of Arts and Social Sciences*. In *Kyambogo University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://kyu.ac.ug/kyunew2/index.php/courses/arts-and-social-sciences>.
- [4] *Faculty of Science*. In *Islamic University in Uganda* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.iuiu.ac.ug/faxDetails.php?faxCode=06&Content=Progrs#>.
- [5] *Department of Library and Information Science*. In *Kabale University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kab.ac.ug/index.php/programs/faculty-of-arts-social-sciences/department-of-library-and-information-science>.
- [6] *Faculty of Arts*. In *Ndejje University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ndejjeuniversity.ac.ug/index.php/faculty-of-arts>.
- [7] *Faculty of Arts*. In *Khartoum University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://arts.uofk.edu/index.php?lang=en>.
- [8] *School of Information Science*. In *Addis Ababa University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://aau.edu.et/sis/about.php>.
- [9] *Department of Information Science*. In *Jimma University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ju.edu.et/cns/?q=node/99>.
- [10] *Department of Information Science*. In *Haramaya University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.haramaya.edu.et/academics/college-of-computing-and-informatics/dept/information-science/>.
- [11] *School of Social and Technology Studies*. In *The Kenya Polytechnic University College* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: http://kpuc.tukenya.ac.ke/index.php?option=com_content&view=article&id=103&Itemid=221.
- [12] *School of Information Science*. In *Moi University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.mu.ac.ke/information-science/index.php/lefthome>.
- [13] *School of Education*. In *Kenyatta University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ku.ac.ke/schools/education/departments/lib-studies>.

- [14] *Diploma in Library and information Science*. In *Egerton University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.egerton.ac.ke/index.php/Literature-Languages-and-Linguistics/diploma-in-library-and-information-science.html>; *Bachelor in Library and Information Studies*. In *Egerton University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.egerton.ac.ke/index.php/Literature-Languages-and-Linguistics/bachelor-of-library-and-information-studies.html>.
- [15] *Master of Information Science*. In *Kisii University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: http://kisiiversity.ac.ke/index.php?option=com_content&view=article&id=200&Itemid=114.
- [16] *Department of Literary and Communication Studies*. In *Laikipia University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://laikipia.ac.ke/home/DepartmentofLiteratureLanguagesLinguistics.html>.
- [17] *Department of Library and Information Science*. In *University of Nairobi* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://dlis.uonbi.ac.ke/node/5086>.
- [18] *Library & Information Science Department*. In *International University of Professional Studies (IUPS)* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.iu.ac.ke/academics/lisdept.php>.
- [19] *Department of Information Science*. In *Kenya Methodist University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kemu.ac.ke/index.php/about-kemu/academic-affairs/schools-faculties/faculty-of-computing-informatics/107-academic-affairs/faculty-of-computing-and-informatics/296-department-of-information-science>.
- [20] *Department of Information Technology*. In *Mount Kenya University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.mku.ac.ke/index.php/department-of-information-technology>.
- [21] *Programmes for undergraduate*. In *Mzumbe University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://main.mzumbe.ac.tz/index.php/joining-instructions/undergraduate/undergraduate-programmes>.
- [22] *Bachelor of Library and Information Management*. In *The Open University of Tanzania* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.out.ac.tz/page.php?m=265>.
- [23] *Academic Programmes*. In *Jordan University College* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://juco.ac.tz/index.php/academic-programmes>.
- [24] *Faculties*. In *Ruaha Catholic University* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://rucu.ac.tz/index.php/faculties.html>.
- [25] *Programmes*. In *Tanzania Public Service College* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: http://www.tpsc.go.tz/index.php?option=com_content&view=section&id=1&Itemid=3.
- [26] *School of Library, Archives and Documentation Studies* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.slads.ac.tz/default.asp>.

- [27] *Department of Information Studies*. In *University of Ghana* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ug.edu.gh/infostudies/>.
- [28] *Academic Programme: Department of Library Archival and Information Studies*. In *University of Ibadan. Faculty of Education* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://educ.ui.edu.ng/academiclib>.
- [29] *Department of Library & Information Science*. In *University of Maiduguri* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: http://www.unimaid.edu.ng/root/faculty_of_education/Library_Science_Edu.ht.
- [30] *Department of Library and Information Science*. In *University of Nigeria* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.unn.edu.ng/department/library-and-information-scienc>.
- [31] *Library and Information Science*. In *University of Ilorin. Faculty of Communication and Information Sciences*. [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.cis.unilorin.edu.ng/index.php/component/content/article/9-uncategorised/75-library-and-information-science>.
- [32] *Library & information studies*. In *University of Botswana* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ub.bw/home/ac/1/fac/12/dep/70/Library-&-information-Studies/>.
- [33] *Information and Communication Studies*. In *University of Namibia* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.unam.edu.na/faculty-of-humanities-and-social-sciences/information-and-communication-studies/>.
- [34] *Library and Information Studies Center*. In *University of Cape Town* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.lisc.uct.ac.za/>.
- [35] *Department of Information and Knowledge Management*. In *University of Johannesburg* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.uj.ac.za/EN/Faculties/management/departments/infoman/Pages/default.aspx>.
- [36] *Department of Information Science*. In *University of Pretoria* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.up.ac.za/information-science>.
- [37] *Department of Information Science*. In *University of South Africa* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://unisa.ac.za/Default.asp?Cmd=ViewContent&ContentID=158>.
- [38] *Information studies*. In *University of Zululand* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.unizulu.ac.za/faculties/faculty-of-arts-2/information-studies/>.
- [39] *Undergraduate Regular and Parallel Programmes*. In *University of Zambia* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.unza.zm/programmes-offered>.

[40] *Department of Library and Information Science*. In *National University of Science & Technology* [online], 2015 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://nust.ac.zw/index.php/medicine/communication-information-science/library-information-science>.

Bibliografia:

[1] Abdullahi I. (ed.), *Global library and information science : a textbook for students and educators*, München 2009.

[2] Abioye A., *Enhancing library and information science education through cross-border collaboration : the experience of University of Ibadan, Nigeria and University of Ghana*. In *IFLA WLIC, 2013, Singapore* [online], 2013 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://library.ifla.org/174/1/199-abioye-en.pdf>.

[3] Albright K., Kawooya D., *Libraries in the time of AIDS: African perspectives and recommendations for a revised model of LIS education*, "The International Information & Library Review", 2007, Vol. 39, nr 2, s. 109–120.

[4] Baro E. E., *A survey of digital library education in library schools in Africa*, "OCLC Systems & Services: International digital library perspectives", 2010, Vol. 26, nr 3, s. 214-223.

[5] Baro E. E., *A survey of information literacy education in library schools in Africa*, "Library Review", 2011, Vol. 60, nr 3, s. 202-217.

[6] Burnett P., *Challenges and problems of library and information science education in selected African countries*. In *IFLA WLIC, 2013, Singapore* [online], 2013 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://library.ifla.org/175/1/199-burnett-en.pdf>.

[7] Chisita C. T., Abdullahi I., *The challenges and opportunities of preparing LIS students for orally based communities*. In *World Library and Information Congress : 76th IFLA General Conference and Assembly, 10-15 August 2010, Gothenburg, Sweden* [online], 2010 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://conference.ifla.org/past-wlic/2010/152-chisita-en.pdf>.

[8] Edegbo W. O., *Curriculum development in library and information science education in Nigerian universities : issues and prospects*, "Library Philosophy and Practice", [online], 2011 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/edegbo.pdf>.

[9] Gojeh L. A., Bayissa G., *Library and information science education in Ethiopia*, "Ethiopian Journal of Education & Sciences", [online], 2008, Vol. 4, nr 1, s. 121-128 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ajol.info/index.php/ejesc/article/view/42997/26553>.

- [10] Jiyane G. V., Onyancha O. B., *Information literacy education and instruction in academic libraries and LIS schools in institutions of higher education in South Africa*, "South African Journal of Libraries & Information Science", 2010, Vol. 76, nr 1, s. 11-23.
- [11] Kavulya J. M., *Training of library and information science (LIS) professionals in Kenya : a needs assessment*, "Library Review", 2007, Vol. 56, iss. 3, s. 208-223.
- [12] Kigongo-Bukenya I. M. N., *Preparing library and information science students for orally based communities*. In *World Library and Information Congress : 76th IFLA General Conference and Assembly, 10-15 August, 2010, Gothenburg, Sweden* [online], 2010 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://conference.ifla.org/past-wlic/2010/152-bukenya-en.pdf>.
- [13] Minishi-Majanja M. K., *The Higher Education Qualifications Framework and the changing environment of LIS education and training in South Africa : some observations*, "South African Journal of Libraries and Information Science", 2009, Vol. 75, nr 2, s. 148-158.
- [14] Minishi-Majanja M. K., *Integration of ICTs in library and information science education in sub-Saharan Africa*. In *World Library and Information Congress : 73rd IFLA General Conference and Council, 19-23 August 2007, Durban, South Africa* [online], 2007 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://library.nust.ac.zw/gsd/collect/toolbox/import/Integration%20of%20ICTs%20in%20Library%20and%20Information%20Science.pdf>.
- [15] Ocholla D. N., Bothma T., *Trends, challenges and opportunities for LIS education and training in Eastern and Southern Africa*, "New Library World", 2007, Vol. 108, nr 1-2, s. 55-78.
- [16] Okello-Obura C., Kigongo-Bukenya I. M. N., *Library and information science education and training in Uganda : trends, challenges, and the way forward*, "Education Research International", [online], Vol. 2011 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.hindawi.com/journals/edri/2011/705372/>.
- [17] Otike J., *Library and information science education in Africa : past, present and future* [online], 2012 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.mu.ac.ke/informationsscience/images/Publications/otike%20lis%20education%20in%20africa.pdf>.
- [18] Raju J., *LIS education and training in South Africa : a historical review*, "South African Journal of Libraries and Information Science", 2005, Vol. 71, nr 1, s. 74-84.
- [19] Saleh A. G., *Educators' perspective on library education in Nigeria*, "Library Philosophy and Practice", [online], 2011 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://unllib.unl.edu/LPP/gambo.pdf>.
- [20] Saleh A. G., *Employers' expectations of library education in Nigeria*, "Library Philosophy and Practice", [online], 2011 [dostęp: 2015-02-04]. Dostępny w World Wide Web: <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1762&context=libphilprac>.

Załącznik 1. Zestawienie wybranych uczelni subafrykańskich kształcących bibliotekarzy.

Kraj / Nazwa uczelni	Nazwa wydziału / instytutu (rok powstania)	Oferowane kierunki (czas trwania kursu)
UGANDA Makerere University	East African School of Library and Information Science (1963) College of Computing and Library Sciences : - Department of Library and Information Sciences - Department of Records & Archives Management	- diploma in library and information science - diploma in records and archive management - bachelor of library and information science - bachelor of records and archive management - master of science in information science - doctor of philosophy in information science
Uganda Christian University	Faculty of Education & Arts	bachelor of library and information science
Kyambogo University	Faculty of Arts and Social Sciences	diploma in library and information science
Islamic University	Faculty of Science	- certificate in records and information management (1 rok) - diploma in library and information science (2 lata)
Kabale University	Faculty of Arts & Social Sciences - Department of Library and Information Science (2005)	- certificate in library and information science (1 rok) - diploma in library and information science (2 lata) - bachelor of library and information science (3 lata)
Ndejje University	Faculty of Arts	- certificate in library and information science - diploma in library and information science - bachelor of library and information science
SUDAN Khartoum University	Faculty of Arts - Department of Library and Information Science	
ETIOPIA University of Addis Ababa	College of Management, Information and Economic Sciences - School of Information Science (1956)	master's degree in information science
Jimma University	College of Natural Sciences - Department of Information Science (1983)	- bachelor of science in information science - master of science in information science (2 specjalizacje electronic and digital resource management oraz information and knowledge management)

Haramaya University	College of Computing and Informatics - Department of Information Science (2007)	- bachelor of science in information science - master of science in information science
KENIA Kenya Polytechnic University College	Faculty of Liberal and Professional Studies - Department of Library and Information Studies (1974)	- bachelor of technology in information studies - diploma in technology in library and information science - diploma in technology in archives and records management - certificate in library studies - certificate in archives and records management
Moi University	School of Information (1988): - Department of Library, Records Management and Information Studies - Department of Information Technology - Department of Publishing and Media Studies	studia licencjackie, magisterskie i doktorskie na następujących kierunkach: - information technology - records and archive management - library and information studies - publishing - mass media
Kenyatta University	School of Education - Department of Library and Information Studies (1984)	- bachelor of science (records management and information technology) (4 lata) - bachelor of library and information studies (4 lata) - bachelor of education (library science) (4 lata) - master of education (2 lata) - master of library and information science (2 lata) - master of sciences (records management & archives administration) (2 lata) - studia doktoranckie
Egerton University	Faculty of Arts and Social Sciences - Department of Literature, Languages and Linguistics	- diploma in library and information science (6 semestrów) - bachelor of library and information studies (8 semestrów)
Kisii University College		master of information science - specjalizacje: - library & information science - information management & systems - archival informatics - media resource management

Laikipia University	School of Humanities and Development Studies - Department of Literary and Communication Studies	- certificate in library and information (6-9 miesiący) - diploma in library and information studies (2 lata) - bachelor of library and information studies (4 lata)
University of Nairobi	Faculty of Arts, College of Humanities and Social Science - Department of Library and Information Science (2013)	- diploma in information studies - master of library and information science (2- letnie studia zaoczne z 4 specjalizacjami) - w planach jest opracowanie programu bachelor of library and information science
International University of Professional Studies	Department of Library and Information Science	- certificate in information science (1 trymestr) - diploma in information science (1 rok i 3 trymestry) - bachelor of information science (3 lata)
Kenya Methodist University	Faculty of Computing and Informatics - Department of Information Science	- bachelor of science in information science (studia dzienne, zaoczne, kształcenie na odległość) - diploma in information science (4 trymestry lub 2 lata)
Mount Kenya University	School of Pure and Applied Sciences - Department of Information Technology	- diploma in information science (4 trymestry) - bachelor of science in information science (8 semestrów)
TANZANIA Mzumbe University	Faculty of Science and Technology	- bachelor of science in library and information management - certificate in library and information management
The Open University of Tanzania	Faculty of Arts and Social Sciences (1992)	bachelor of library & information management (3 lata)
Jordan University College	(1993)	- certificate in library and information studies (1 rok) - diploma in library and information studies (2 lata)

Ruaha Catholic University	Faculty of Arts and Social Education (2008)	<ul style="list-style-type: none"> - certificate in library and information studies: library, records and archive management (1 rok) - diploma in library and information services (2 lata)
Tanzania Public Service College		<ul style="list-style-type: none"> - diploma in library and information studies (24 miesiące) - certificate in library and information studies (12 miesięcy)
GHANA University of Ghana	Department of Information Studies (1961)	<ul style="list-style-type: none"> - bachelor in information studies - master in information studies - doctor in information studies
NIGERIA University of Ibadan	Faculty of Education - Department of Library, Archival and Information Studies (1959)	<ul style="list-style-type: none"> - master in library and information studies - doctor in library and information studies
University of Maiduguri	Faculty of Arts - Department of Library & Information Science (1978)	bachelor in library science
BOTSWANA University of Botswana	Faculty of Humanities - Department of Library and Information Studies	<ul style="list-style-type: none"> - diploma in library and information studies (4 semestry) - bachelor of library and information studies (8 semestrów) - bachelor of arts, library and information studies (8 semestrów) - master in archives and records management (4 semestry) - master in library and information studies (4 semestry) - master of philosophy (6 semestrów) - doctor in library and information studies
NAMIBIA University of Namibia	Faculty of Humanities and Social Studies - Department of Information and Communication Studies (1992)	<ul style="list-style-type: none"> - bachelor in library and information science - bachelor in media studies - bachelor in records and archives management - diploma in library and information science

RPA University of Pretoria	Department of Information Science (1938)	<ul style="list-style-type: none"> - bachelor in information science - bachelor in information technology - master in information science - master in information technology - doctor in information science
University of Cape Town	Department of Humanities - Library and Information Studies Center (1939)	<ul style="list-style-type: none"> - postgraduate diploma in library and information studies (1 rok) - master in library and information studies - master in digital curation - doctor in information studies
Durban University of Technology	Department of Library and Information Studies	diploma of library and information studies
Stellenbosch University	Department of Information Science	information management, który może być uzupełniony przez ukończenie masters degree in socio-informatics
University of Johannesburg	Department of Information and Knowledge Management	<ul style="list-style-type: none"> - bachelor in information and knowledge management - master in information and knowledge management
University of South Africa		<ul style="list-style-type: none"> - bachelor in information science - master in information science - doctor in information science
University of Zululand		<ul style="list-style-type: none"> - diploma in library and information science (1 rok) - diploma in specialised education: school librarianship (2 lata) - bachelor of arts in information science (3 lata) - bachelor in library and information science (4 lata) - bachelor in library and information science (honours) - uzupełniające, podyplomowe, dla posiadających tytuł bachelor of arts in information science - master in library and information science - doctor in library and information science

ZAMBIA University of Zambia	School of Education - Department of Library and Information Studies (1967)	bachelor of arts with library and information studies
ZIMBABWE National University of Science and Technology	Faculty of Communication and Information Science - Department of Library and Information Science (2000)	- diploma in library and information science - bachelor in library and information science (4 lata)

Informacja o autorze:

mgr Ewa Piotrowska - kustosz dyplomowany, sekretarz naukowy Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, e-mail: ewa.piotrowska@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 64.